

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

DOI 10.31558/2519-2949.2021.4.11

УДК 339.137.22:355.40

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5448-2023>

Білошицький В. І., Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7362-2666>

Гунін В. Є., Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4222-813X>

Смолянук В. Ф., Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ КОНКУРЕНТНОЇ РОЗВІДКИ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ В РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ

У ході проведеного дослідження авторами статті доведено, що сучасний політичний режим в Республіці Білорусь можна впевнено визначити як авторитарно-популістський. Це підтверджують останні події, які відбуваються як на території Республіки, так і за її межами. Характер цих подій опосередковано вказує на їх прямий зв'язок з діяльністю білоруських спецслужб. Зокрема простежується вплив Комітету державної безпеки Республіки Білорусь (КДБ РБ) на сфери політичного життя в країні. Зафіксовано неодноразові випадки, коли КДБ РБ намагається впливати на білоруську опозицію за кордоном.

Дослідження показали, що КДБ РБ після розпаду Радянського Союзу на відміну від інших спецслужб на пострадянському просторі уникнув суттєвих демократичних змін, зокрема залишився, так би мовити, маленькою копією КДБ СРСР. Особливістю КДБ РБ та інших силових відомств є те, що їх керівники призначаються безпосередньо Президентом Білорусі, при цьому більшість з них отримали військову освіту в Російській федерації (РФ).

За порівнянням політичного режиму в Білорусі із ситуацією в РФ авторами визначено, що Кремль в сучасних умовах поставив питання щодо необхідності розширити сфери впливу Федеральної служби безпеки (ФСБ) за межі країни. Про це свідчить постійно зростаюче з боку керівництва РФ бажання контролювати політичну ситуацію у «сусідів», зокрема в Білорусі.

За основними зовнішніми ознаками на сьогодні вже відбулася інтеграція збройних сил РБ в так зване білорусько-російське військове угруповання. Порядок співпраці КДБ РБ з ФСБ РФ закріплено чинним законодавством цих країн. Під контролем вказаних спецслужб опинилися всі державні структури, політичні та громадські організації в Республіці. Зокрема представники ФСБ РФ мають право у службових справах офіційно перебувати в усіх державних органах Білорусі.

Отже, з огляду на продовження гібридної війни РФ проти України, а також враховуючи характер співпраці між силовими структурами цих країн, можна з впевненістю стверджувати, що сучасний політичний режим в Білорусі становить певну загрозу національній безпеці України та її складовим.

Оцінка сучасної політичної обстановки в РБ у порівнянні з РФ, а також глибинний аналіз особливостей діяльності спеціальних служб цих країн, надали можливість авторам статті розробити рекомендації щодо забезпечення безпеки діяльності суб'єктів конкурентної розвідки з огляду на характер співробітництва між ФСБ РФ та КДБ РБ. Очікується, що ці рекомендації сприятимуть суб'єктам конкурентної розвідки якісно та ефективно виконувати важливі державні завдання.

Ключові слова: популізм, ідеологія, політичний режим Республіки Білорусь, Комітет державної безпеки Республіки Білорусь, Федеральна служба безпеки Російської Федерації, авторитаризм, демократія, опозиція, референдум, конкурентна розвідка.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Хоча за останні роки в офіційний лексикон РБ все міцніше стало входити слово «національний», зокрема: Доктрина національної безпеки, національні інтереси РБ, Загальнонаціональне телебачення і т.п., а національне самовизначення Білорусі безпосередньо пов'язано із державним становленням білоруського народу, проте сучасні події в країні свідчать про протилежне.

В білоруському суспільстві на сьогоднішній день склалося єдине уявлення про головну мету розвитку держави – забезпечення національної безпеки, проте конкретизація цієї мети все ще залишається питанням дискусійним. Формально законодавством Республіки закріплено положення, що народ Білорусі є носієм її суверенітету та єдиним джерелом державної влади. Відповідно до чинного законодавства РБ, управлінські рішення, будучи видом людської діяльності, складають суть державного управління. Центри прийняття найважливіших державних рішень в Білорусі є її Президент, Уряд (Рада Міністрів), Парламент (Національні збори), система судів. Вершину владної піраміди очолює Президент. Згідно з Конституцією Президент Республіки Білорусь – глава держави, гарант Конституції, прав і свобод людини і громадянина. Президент виконує функції арбітра між владою, володіє конституційними повноваженнями в усіх гілках влади. Центри прийняття політичних рішень реагують на політичний порядок, виробляючи державну політику. Щодо зовнішньополітичного курсу країни – на сучасному етапі Білорусь твердо обрала шлях побудови союзної з Росією держави при визнанні необхідності залишити багатовекторність зовнішньої політики [1].

Разом з тим, аналіз сучасних подій в цій країні свідчить, що Білорусь набирає стійких ознак не тільки авторитарної держави, але й тоталітарної, в якій небажані цінності та цільові орієнтації придушуються політичними методами однією людиною, яка знаходиться при владі. Крім того, в країні з'явилася стійка тенденція до уніфікації цінностей та інтересів, що йде як знизу – з прагнення самого суспільства до консервативних традицій, так і зверху – для підтримки гомогенності та стабільності політичної системи, її більш легкої керованості. Велика частина населення Білорусі, яка звикла до опіки та підтримки з боку держави, всякого роду пільг та виплат, неохоче приймає необхідність переходу до конкурентної соціальної системи. Про це свідчать результати проведених в країні референдумів. Зокрема, на початку розбудови держави в Білорусі відбулося два республіканських референдуми: в травні 1995 і листопаді 1996 року. За результатами травневого референдуму 1995 року, більшість громадян Білорусі висловилися за конституційне закріплення двомовності (російській мові поряд з білоруським був наданий статус державної), зміна державної символіки, зміцнення економічних і політичних зв'язків з Російською Федерацією, а також за право президента на розпуск парламенту в передбачених законом особливих випадках. За результатами референдуму 24 листопада 1996 була прийнята редакція Конституції Республіки Білорусь зі змінами та доповненнями, запропонованими президентом О. Г. Лукашенком (70,5% населення висловилися «за» цю редакцію). Крім того, був перенесений День незалежності Республіки Білорусь на 3 липня (День звільнення Білорусі від гітлерівських загарбників), збережено смертну кару (лише 17,9% населення висловилися за скасування смертної кари), збережена державна форма власності на землю (лише 15,3% населення висловилися за вільну, без обмежень купівлю-продаж землі). Ще два питання не отримали масової підтримки: «Чи виступаєте Ви за те, щоб керівники місцевих органів виконавчої влади обиралися безпосередньо жителями адміністративно-територіальної одиниці?» («За» висловилося 29,9%) і «Чи згодні Ви, що фінансування всіх гілок влади має здійснюватися гласно і лише з державного бюджету?» («За» – 32,1%). Разом з тим, протягом існування РБ, агрегацію (узагальнення) інтересів білоруського народу повинні були виконувати політичні партії. На сьогоднішній день в РБ зареєстровано 18 політичних партій. Проте, до останніх подій в країні спостерігалася відсутність буди яких опозиційних поглядів з їх боку. Перелічені фактори та консервативність білоруського народу поступово призвели до майже безмежної влади Президента Олександра Лукашенка, який вже понад 20 років очолює цей пост, а період його правління від народу отримав назву «лукашенківщина» [2].

Зв'язок проблеми з важливими науковими і практичними завданнями. Після розвалу СРСР незалежна Білорусь починає відновлювати державні символи Білоруської народної республіки (БНР) і проводити демократичні реформи. Однак у 1994 р. президентом стає Олександр Лукашенко, великий симпатик радянської системи управління, який на хвилі розчарування економічною кризою почав проводити політику «Back to USSR». Він відновив радянський прапор і герб Білорусі, поступово винищив усю опозицію, збудував міцну і всеосяжну вертикаль влади, пішов на стрімке зближення з РФ. О. Лукашенко править Білоруссю 27 років. Сучасна Білорусь значно більш русифікована за Україну і ця русифікація продовжує поглиблюватися. За переписом

2009 р. лише 54% населення вважали рідною мовою білоруську, а послуговувалися нею тільки 23%. У порівнянні, у 1999 р. ці показники були 74% і 37% відповідно. Зараз населення Білорусі складає майже 9,5 млн., яке проживає в одній кліматично-рельєфній зоні (без гір і моря). При цьому 20% білорусів мешкають у Мінську. Це найвищий європейський показник концентрації населення в столиці. Сучасна білоруська мова отримала назву «трасянка» – суржик, який утворився при її змішуванні з російською [3].

Отже, на сьогодні в Білорусі існує нічим необмежена суперпрезидентська система правління, яка є основою для утвердження режиму одноосібної влади президента О. Лукашенка. Попри те, що з формальної точки зору Білорусь є президентсько-парламентською республікою, аналіз співвідношення впливу гілок влади свідчить саме про суперпрезидентський характер республіки. Гіпертрофований характер президентської влади корелюється з послабленням і деградацією тих інститутів державної влади, які повинні бути основними запобіжниками концентрації влади в руках Президента. Йдеться передусім про Парламент і Конституційний суд.

Слабкість згаданих інститутів та перевага над ними виконавчої влади на чолі з Президентом зумовлена як формальними, так і неформальними факторами: свідомо недостатня розробленість або об'єктивна невизначеність формальних правил і процедур у взаємовідносинах між різними інститутами державної влади призводить до появи так званих сірих зон, які відкривають перед президентом широке поле можливостей для дій позаправового характеру і посилення в такий спосіб своєї фактичної влади [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні етапи становлення сучасного політичного режиму Білорусі та його легітимізаційні основи розглянуто в [1]. Характер примусової уніфікації цінностей білоруського народу з метою узурпації влади в РБ досліджено в [2]. Конституційні повноваження центральних органів державної влади досліджено в [3]. У цьому контексті місце інституту президентства у системі державної влади крізь призму практичної реалізації принципу поділу влад розкрито в [4, 5]. Роль популізму в створенні і підтримці політичного режиму в РБ досліджено в [6, 7].

Проте, до теперішнього часу як вітчизняними, так й іноземними науковцями-політологами майже не приділялося уваги дослідженню питання, яку саме роль в умовах сьогодення відіграють силові структури Білорусі, зокрема Комітет державної безпеки (КДБ) РБ, у підтримці режиму О. Лукашенка. Також, з огляду на загальний аналіз останніх публікацій вітчизняної політичної науки, ми можемо констатувати відсутність досліджень, пов'язаних із з'ясуванням особливостей забезпечення безпеки діяльності представників державних інституцій України на території РБ, зокрема суб'єктів конкурентної розвідки.

Метою статті є вироблення практичних рекомендацій суб'єктам конкурентної розвідки щодо дотримання певних заходів безпеки під час виконання фахової діяльності на території РБ в умовах загострення політичної ситуації в цій країні. Запропоновані рекомендації розроблені на основі аналізу особливостей сучасного політичного режиму в Білорусі, характеру взаємовідносин та співпраці КДБ РБ з ФСБ РФ, а також з огляду на резонансні події, що відбуваються на території Білорусі протягом останніх 2 років.

Виклад основного матеріалу.

Як насправді відбувається трансформація політичного процесу в РБ і які наслідки такої трансформації можуть становити загрозу національній безпеці України та її складовим? Так, починаючи з 90-х років, у політичному процесі РБ став присутнім популізм, який набув в цій країні характерних особливостей. Чимало дослідників (М. Баранов, В. Карбалєвич, В. Рондо, І. Шуленкова та ін.) погоджуються з тим, що виразні популістські риси властиві тому політичному режимові, який почав стверджуватися в Білорусі саме з 1994 р., після приходу до влади президента Олександра Лукашенка. Зокрема з початком своєї каденції О. Лукашенко зміг заводити «обуржуазненню» колишньої радянської номенклатури, і очолена ним «народна революція» в Білорусі мала водночас антиноменклатурне та антибуржуазне спрямування. О. Лукашенко зумів зіграти на настроях мас, уміло розділяючи «народ» та винне у всьому погане «начальство». «Лукашизм» стала властивою ще одна характерна риса популізму – граничне спрощення усіх соціальних і політичних проблем, нав'язування суспільству думки про можливість їх простого вирішення. Режим О. Лукашенка починає постійно шукати ворогів, організовує «боротьбу» із ними. Для нього властивими стають риси харизматичного лідера. Його харизма є «не стільки політичною, скільки моральною, і визначається словами «чесний», «справедливий», «щирий», «народний». На сьогодні режим О. Лукашенка активно

експлуатує ідею соціальної справедливості. Зрозуміло, що успіх білоруського президента був би неможливий без фактичної монополії на засоби масової інформації (ЗМІ) та майже безмежної відданості йому силових структур країни.

Отже, білоруський режим ствердився не тільки як популістський, але й авторитарний, із певними особливостями, пов'язаними із трансформацією радянської економічної системи. Так, суто популістські прийоми О. Лукашенка почали потужно підкріплюватися брутальними репресіями проти будь-якої більш-менш дієвої опозиції режиму. Іншою виразно рисою авторитарного режиму О. Лукашенка є відмова білоруського президента від безпосередньої опори на певну партію. Він завжди був і залишається позапартійним. Проте, починаючи з 2007 року, у країні почала діяти формально неполітична і неурядова організація «Біла Русь». Вже станом на 2008 рік до складу цієї організації у «добровільно-примусовому» порядку увійшло більшість чиновників та майже 40% членів парламенту. Попри офіційну неучасть глави держави у діяльності «Білої Русі», для всіх очевидним є зв'язок зазначеної організації з О. Лукашенком, а також її орієнтація на всебічну підтримку президента [4].

Якщо взяти до уваги положення ст. 1 Конституції Білорусь, ця країна офіційно проголошена унітарною демократичною соціальною правовою державою. Основний закон Білорусі встановлює принцип розподілу влад: державна влада в країні здійснюється на основі її розподілу на законодавчу, виконавчу та судову. Відповідно до ст. 6 державні органи в межах своїх повноважень є самостійними: вони взаємодіють між собою, стримують і врівноважують один одного. Водночас поправки, які були внесені в Конституцію 1994 р. за наслідками двох республіканських референдумів – 24 листопада 1996 р. та 17 жовтня 2004 р., створили інституціональні умови як для утвердження домінуючого становища інституту президентства в політичній системі країни, так і для встановлення, фактично, режиму особистої влади в країні президента О. Лукашенка. Зокрема основний закон (ст. 79) Білорусі наділяє президента статусом глави держави, гаранта Конституції, прав і свобод людини та громадянина, а також посередника між органами державної влади. Це дає змогу говорити про те, що президент Білорусі формально виведений за рамки кожної з трьох гілок влади. Зокрема він фактично перебуває над ними та виконує роль арбітра в контексті взаємовідносин між органами влади. Цікавою є та особливість, що президента Білорусі обирають шляхом всенародного голосування терміном на п'ять років. Але, за результатами республіканського референдуму 17 жовтня 2004 р., який у свій час було ініційовано президентом О. Лукашенком, була скасована конституційна норма, згідно з якою одна й та ж сама особа не могла обиратися на пост президента більш, аніж два терміни поспіль. Скасування цієї норми дало можливість О. Лукашенкові балотуватись на виборах у березні 2006 р. та грудні 2010 р., й, відповідно до цього, втретє та вчетверте поспіль стати Президентом Білорусі.

Поправки до Конституції Білорусі також дали можливість О. Лукашенку отримати значні важелі впливу і на судову гілку влади, зокрема право за згодою Ради Республіки призначати суддів і голів Верховного та Вищого господарського суду, Генерального прокурора, голову Конституційного суду. Крім того, президент одноосібно призначає шістьох з дванадцяти суддів Конституційного суду та всіх інших суддів Білорусі, а також має право звільняти Генерального прокурора, голів і суддів Конституційного, Верховного та Вищого Господарського суду [5].

Підсумовуючи викладене, доцільно наголосити, що О. Лукашенко, прийшовши до влади як класичний, по суті популістський, політик, зараз значною мірою утримує свої важелі управління за допомогою державно-поліцейського апарату, який сам створив і який дає йому можливість широко застосовувати репресії щодо своїх політичних опонентів. Водночас популістська риторика та популістська технологія політичного «самопозиціонування» порівняно успішно продовжують застосовуватися ним для забезпечення лояльності значної частини населення країни. Така політика сприяє збереженню О. Лукашенком режиму авторитаризму при використанні популістських прийомів управління державою, зокрема посилює роль голови держави в ухваленні не тільки політичних, але й економічних рішень. Все це разом дало змогу О. Лукашенку знову балотуватись у 2015 р. на пост Президента та формально отримати більше 80% довіри від білоруського населення [6]. З огляду на такий стан справ, теперішній білоруський політичний режим можна визначити як авторитарно-популістський. Показовими у контексті зазначеного режиму правління країною стають такі популістські висловлювання О. Лукашенка, як наприклад, «...часом доводиться рятувати державу, порушуючи закон», або «... та хіба я буду дивитись на якісь там закони, якщо поряд страждає людина? ». Звідси, власно кажучи, йде і його оголошення війни всім силам, які нібито перешкоджають волевиявленню та розвитку простого народу, зокрема війни бюрократії,

незалежним судам, опозиційним ЗМІ, підприємцям, парламенту, політичним партіям, громадським об'єднанням тощо [7].

Які сучасні резонансні події відбуваються в Білорусі з огляду на специфіку управління О. Лукашенком країною? Так, з відкритих джерел отримано інформацію, що 24 серпня 2017 р. громадянина України Павла Гриба було затримано співробітниками КДБ РБ і передано російській ФСБ, яка висунула йому звинувачення у терористичній діяльності, інкримінуючи статтю 205 Карного кодексу (КК) РБ «терористичний акт», засудивши його до шести років позбавлення волі. 25 жовтня 2017 р. у Білорусі співробітники КДБ РБ затримали власного кореспондента «Українського радіо», громадянина України Павла Шаройка, якого звинуватили у «шпигунстві» і засудили до понад восьми років позбавлення волі. 23 травня 2021 р., співробітники білоруських силових структур затримали засновника каналу Nexta громадянина РБ Романа Протасевича після примусової посадки в Мінську літака Ryanair рейсу Афіни-Вільнюс. Влада Білорусі звинуватила Р. Протасевича за трьома статтями КК РБ, зокрема статтею 130 (розпалювання соціальної ворожнечі і нерівності), стаття 293 (організація масових заворушень) і статтею 342 (організація дій, що грубо порушують громадський порядок). За оцінкою висловлювань західних експертів, ця спецоперація була добре спланована білоруськими спецслужбами разом із російськими і готувалася не один день. 3 серпня 2021 року в парку міста Києва неподалік від місця проживання знайшли повішеним при загадкових обставинах білоруського опозиціонера, лідера білоруських емігрантів, голову «Білоруського дому в Україні» – Віталія Шишова. Із відкритих ЗМІ стає відомим, що за В. Шишовим останнім часом велося невідомими особами приховане спостереження, він неодноразово отримував з Білорусії інформацію від знайомих про можливі провокації, що готуються проти нього керівництвом РБ, аж до можливого викрадення та фізичної ліквідації. Українські правоохоронні органи припускають, що загибель В. Шишова пов'язана з масштабною операцією КДБ РБ під умовною назвою «Трест», мета якої – захоплення і вивезення на територію РБ найбільш впливових прихильників білоруської опозиції і лідерів протестного руху, що переховуються за кордоном.

У той же час влада РБ проводить масові репресії щодо білоруської опозиції на території своєї країни. Так, правозахисний центр «Весна» повідомляє, що у травні 2020 р. в Мінську та інших місцях почалися передвиборчі протести, пов'язані з арештом опозиційних кандидатів у президенти та недопущенням їхньої участі у президентських перегонах. У відповідь на це, 25 березня 2021 р., силовими структурами Білорусії в Мінську та інших білоруських містах було затримано щонайменше 245 осіб, які приймали участь в акціях до Дня Волі. Серед затриманих також були журналісти, які висвітлювали події за завданнями редакцій. Також, за даними центру «Весна», 27 березня того ж року, тільки у Мінську було затримано близько 400 протестувальників. За загальними підсумками білоруського правозахисного центру, станом на серпень 2021 року понад 600 політв'язнів було засуджено до різних термінів ув'язнення, затримано майже 25 тисяч осіб, а тисячі білорусів покинули свою країну [8].

Слід визначити, яку ж роль відіграють білоруські спецслужби у підтримці режиму О. Лукашенка. Повертаючись в минуле стає зрозумілим, що після розпаду Радянського Союзу в кожній пострадянській республіці залишилися фрагменти такої інституції як державна безпека. Закономірно, що руйнування потужної централізованої структури призвело до проблем в її національних підрозділах. Вони опинилися в новому ідеологічному просторі і в специфічній обстановці, що вимагає адаптації, освоєння методів, що відрізняються від колишніх умов оперативної діяльності. З цим зіткнулися без винятку всі спецслужби. Але на сьогоднішній день найбільш консервативними органами держбезпеки на просторах колишнього СРСР залишилися білоруські спецслужби. В нашому випадку вони не тільки не змінили назви організації – КДБ, а й святкують своє професійне свято 20 грудня, як і працівники органів безпеки Росії. Ще один не випадковий збіг: у Білорусії є своя «Альфа». Регіональний підрозділ відомої групи «А» в Мінську був створений в березні 1990 року. Після розпаду СРСР білоруси зберегли цю структуру, підпорядкувавши її голові КДБ. Співробітники цього спеціального підрозділу тісно співпрацюють з «колегами» з російського Антитерористичного центру: регулярно обмінюються досвідом, проводять спільні тренування. На рахунку групи більше 500 бойових операцій, але, зважаючи на відсутність тероризму в цій країні, «Альфа» відточує майстерність на звичайних злочинцях, зокрема на членах білоруської опозиції. При цьому хоча керівництво білоруського КДБ змінювалося, за оцінкою фахівців структурно органи цієї країни уникнули руйнівних реформ. Щоправда, в квітні 2002 року за указом О. Лукашенка чисельність співробітників КДБ скоротили відразу на 10 відсотків, але зміни торкнулися переважно центрального апарату і управління

військової контррозвідки. Всі оперативники залишилися на своїх місцях. Зараз КДБ РБ очолює прихильник «руського мира» генерал-лейтенант ВАКУЛЬЧИК Валерій Павлович.

Крім КДБ до спецслужб Білорусі відносяться Державний комітет фінансових розслідувань, Служба безпеки президента, Комітет з питань безпеки Союзу Росії і Білорусі, в якому сенсі – Комітет державного контролю. Особливістю місцевих спецслужб є взаємоконтроль всіх (за винятком Служби безпеки президента) силових відомств. На вершині піраміди цих структур – Рада безпеки. Діяльність силових відомств контролює безпосередньо президент. Ще в 2005 році, О. Лукашенко офіційно оголосив, що відтепер за діяльністю КДБ й інших силових відомств встановлено такий жорсткий контроль, якого раніше в історії Білорусі не було, зокрема поставив завдання КДБ працювати там, «де не можуть спрацювати ні міліція, ні прокуратура, ні інші відомства і контролюючі органи» [9].

Потребує уваги в контексті загроз щодо забезпечення безпеки діяльності представників українських державних організацій на території РБ той факт, що керівники силових відомств в цій країні призначаються і звільняються з посади безпосередньо президентом Республіки. Здійснивши аналіз місць отримання вищої освіти нещодавно призначених топ-чиновників, військово-політичних керівників, очільників силових міністерств Республіки Білорусь, доходимо висновку, що більшість з них здобули військову освіту в Російській Федерації, а окремі з посадовців народилися за межами Білорусі. Наведемо окремі приклади:

прем'єр-міністр Республіки Білорусь ГОЛОВЧЕНКО Роман Олександрович. Народився 10 серпня 1973 року в місті Жодіно Мінської області. У 1996 році закінчив Московський державний інститут міжнародних відносин Міністерства закордонних справ РФ за спеціальністю “Міжнародні відносини”;

державний секретар Ради безпеки Республіки Білорусь ШЕЙМАН Віктор Володимирович. Народився 26 травня 1958 року в селі Солтанішки Вороновського району Гродненської області, БРСР. У 1980 році закінчив Благовещенське (Амурської області, РФ) вище танкове командне червонопрапорне училище. Згодом – Військову академію РБ. Після заворушень в РБ за невідомих обставин 11 червня 2021 року подав у відставку;

міністр оборони Республіки Білорусь генерал-лейтенант ХРЕНІН Віктор Геннадійович. Народився 1 серпня 1971 року у м. Новогрудок Гродненської обл., БРСР. Отримав вищу освіту в Омському вищому загальновійськовому командному училищі;

начальник ГШ ЗС Республіки Білорусь, перший заступник міністра оборони Республіки Білорусь генерал-майор ГУЛЕВІЧ Віктор Володимирович. Народився 14 травня 1969 року в селі Велика Падер Слуцького району Мінської області (БРСР). У 1990 році закінчив з червоним дипломом Московське вище загальновійськове командне училище імені Верховної Ради РРФСР;

заступник держсекретаря Ради безпеки Республіки Білорусь генерал-майор ПУЗИКОВ Михайло Васильович. Народився у 1961 році в селі Городище 1-е, Брасовського району Брянської обл., РРФСР. У 2004 р. закінчив з відзнакою Військову академію ГШ ЗС Російської Федерації;

начальник Головного розвідувального управління, заступник начальника ГШ ЗС Республіки Білорусь генерал-майор КОСИГІН Руслан Анатолійович. Народився 28 липня 1968 року в Гурзуфі, Крим. Закінчив Челябінське вище командне училище. Привертають увагу часті поїздки Р. Косигіна в штаб Західного військового округу ЗС РФ в Санкт-Петербурзі та відвідування ним рідного Гурзуфу влітку 2014 року, вже після тимчасової окупації АР Крим Росією;

командувач Силами спеціальних операцій (ССО) ЗС Республіки Білорусь генерал-майор ДЕНИСЕНКО Вадим Іванович. Народився 3 вересня 1967 року у місті Будапешті, Угорщина. У 2008 році закінчив з відзнакою Військову академію ГШ ЗС Російської Федерації;

голова Державного прикордонного комітету Республіки Білорусь генерал-лейтенант ЛАППО Анатолій Петрович. Народився 24 травня 1963 року у с. Кулаковка Белинічського району Могилевської обл., БРСР. У 1986 році закінчив Голицинське Вище прикордонне училище КДБ СРСР ім. К. Є. Ворошилова, у 2001 році – Академію Федеральної прикордонної служби Російської Федерації;

перший заступник Голови Державного військово-промислового комітету Республіки Білорусь ДЕМІДЕНКО Ігор Михайлович. Народився 18 серпня 1967 року у м. Бобруйськ, Могилевської області. У 2010 році закінчив Військову академію ГШ ЗС Російської Федерації;

міністр внутрішніх справ Республіки Білорусь генерал-лейтенант міліції ШУНЕВИЧ Ігор Анатолійович. Народився 27 березня 1967 року в Луганській області, УРСР. У 2007–2012 роках працював у КДБ Республіки Білорусь;

начальник Служби безпеки президента Республіки Білорусь (колишнє 9 управління КДБ БРСР) генерал-майор ШАХРАЄВ Дмитро Васильович. Народився у 1974 році. Відомо, що протягом 1992-1993 років Д. Шахраєв навчався в мінському ПТУ № 222 торгівлі за спеціальністю продавця продуктових товарів. Інформація щодо його біографії та особливостей отримання ним військової освіти у відкритих джерелах відсутня, що також наводить на певні думки, за яких умов і навіщо її приховують від громадськості;

голова Комітету Державної Безпеки Республіки Білорусь генерал-лейтенант ТЕРТЕЛЬ Іван Станіславович. Народився 8 вересня 1966 року в селі Привалки Гродненського району Гродненської області (БРСР). У 1989 році закінчив Рязанське гвардійське вище повітряно-десантне училище. За оцінкою окремих відкритих джерел інформації І. Тертель входив до кола розробників плану вбивства Павла Шеремета, яке відбулося у 2016 році [9].

Як бачимо, багато хто з керівного складу силових структур цієї країни у свій час мали і, не виключено, на сьогоднішній день мають безпосередні зв'язки з ФСБ Росії. У відкритому доступі із зрозумілих причин немає біографічних даних багатьох керівників основних підрозділів білоруських силових структур. Але, з огляду на аналіз представленого вище списку видно, що у вищому військово-політичному командуванні Білорусі практично всі нещодавно призначені керівники пройшли через ідеологічний та навчальний апарат Російської Федерації. Поряд з тим, за всіма зовнішніми ознаками можна впевнено стверджувати, що білоруські збройні сили вже пройшли інтеграцію в регіональне білорусько-російське угруповання військ. Зокрема, регулярно проводяться спільні військові навчання, на яких здійснюється бойове злагодження боєздатних білоруських і російських підрозділів. Показово для політичного режиму Білорусі є те, що основні частини російських сил вторгнення, які брали участь в окупації частини Грузії та України, зараз беруть участь у військових парадах в Мінську. Отже, існує достатньо велика ймовірність використання керівництвом Білорусі території своєї країни як плацдарму для можливого наступу на Київ і відрізання території західної України від Центру. Це змушує керівництво нашої держави тримати біля кордонів з РБ велику кількість боєздатних військових частин ЗС України, що унеможливорює їх швидке застосування на Заході України або для прикриття адміністративного кордону з окупованим Кримом чи Придністров'ям.

У той же час небезпечним для України залишається питання щодо безпосереднього розширення зони впливу ФСБ за межі Федерації, зокрема її зв'язків з КДБ РБ. Так, на початку 1999 р. в діяльності російських спецслужб з'явився новий пріоритет – контроль над політичною ситуацією в країнах СНД. У червні 1999 р. була прийнята Концепція інформаційної безпеки держав СНД. В списку джерел виникнення загроз, зазначених в Концепції, на адресу цього різновиду безпеки першим пунктом була названа державна політика ряду зарубіжних країн, спрямована на здійснення глобального моніторингу політичних, економічних, військових, екологічних та інших процесів з метою отримання односторонніх переваг. У грудні того ж року була схвалена програма дій Росії і Білорусі щодо реалізації положень Договору про створення союзної держави. У розділі про спільну діяльність спецслужб з'явився пункт щодо проведення спільних заходів проти негативного інформаційного впливу на державні органи, громадські організації і населення союзної держави, а також припинення будь-яких спроб розвідувальної діяльності спеціальних служб і організацій з боку третіх країн.

Як видно на прикладі РБ, бажання Кремля контролювати політичну ситуацію у сусідів щороку зростає. Стає очевидним, якій саме російській спецслужбі доручено виконання цього важливого завдання. Так, 12 травня 2005 року директор ФСБ Микола Патрушев на своєму виступі в Держдумі заявив, що його службою була розкрита змова проти білоруського режиму, яку західними неурядовими організаціями було сплановано в Братиславі. Фактично вперше глава російської спецслужби висловився про загрози політичному режиму в сусідній країні. На наступний день КДБ РБ підтвердило інформацію ФСБ РФ, тим самим погодившись на втручання відомства М. Патрушева у внутрішні справи Білорусії. Через тиждень пройшла зустріч керівників спецслужб країн СНД в Астані, по закінченню якої керівник ФСБ акцентував присутнім увагу про небезпеку «кольорових» революцій. Тему щодо негативу «кольорових» революцій підтримав не тільки глава КДБ Білорусі, а й керівник Комітету нацбезпеки Казахстану. Проте для отримання ФСБ РФ можливості займатися у повному обсязі питаннями безпеки в інших країнах СНД в Федерації починають створювати спеціальні додаткові структури. Так, на базі ФСБ Указом президента РФ в країні створюються органи зовнішньої розвідки. ФСБ отримує на законодавчому рівні право окрім контррозвідувальної діяльності займатися розвідкою. Головною структурою для корегування діяльністю розвідувальних

підрозділів ФСБ стає Управління координації оперативної інформації (УКОІ) Департаменту аналізу прогнозу і стратегічного планування (ДАПСІ) ФСБ РФ. У 2006 р. ФСБ отримує додаткові права. Зокрема Держдума схвалила закон, який дозволяє використовувати можливості цієї спецслужби для ліквідації терористів за кордоном. Питання кого і за яких обставин ФСБ визначатиме причетним до такої діяльності, потребує окремого ґрунтованого дослідження.

Які ж основні особливості співпраці КДБ РБ з ФСБ РФ, що представляють небезпеку для України, варті з нашого боку особливої уваги? Формально співпраця спеціальних служб РФ та РБ базується на принципах взаємної вигоди, суворого дотримання міжнародних норм і внутрішнього законодавства сторін, а також конфіденційності та оперативності. Головним змістом цієї діяльності є використання взаємних можливостей для виявлення загроз життєво важливим інтересам обох держав, інформування про них президентів і голів уряду, органів державної влади, а також участь в рамках своєї компетенції в нейтралізації зовнішніх та внутрішніх загроз, що виникають в цих країнах. Звичайно співробітництво ФСБ не обмежується лише з КДБ РБ. На сьогодні відповідно до сучасної зовнішньої політики РФ найближчими сусідами Федерації залишаються країни СНД. В рамках укладених договорів і досягнутих домовленостей ФСБ РФ підтримує співпрацю і здійснює офіційні контакти з усіма спецслужбами, органами безпеки, правоохоронними органами та прикордонними структурами держав – учасниць Співдружності. Але співпраця КДБ РБ з ФСБ РФ суттєво відрізняється від інших. Характерною ознакою такої співпраці стає те, що Росія та Білорусія заключили низку угод і склали до них протоколи за напрямками роботи щодо узгодження або реалізації конкретних спільних дій та заходів. Формально керівництво процесом співпраці спецслужб є Рада керівників органів безпеки і спеціальних служб держав-учасниць СНД (РКОБ), в роботі якої в якості повноправних членів беруть участь органи безпеки десяти держав – учасниць Співдружності, а РНБ Республіки Узбекистан – в якості спостерігача. Але РФ в цій сфері ніколи не поступалась своїм так званим «лідерством». Всіма процесами в зазначеній Раді керує ФСБ РФ, а країни-учасниці, які свого часу вимагали рівноправності, до теперішнього часу беруть участь в засіданнях лише формально. Таким чином, РКОБ стало результатом процесу формування централізованого механізму. Так, у 1995 р., після розпаду СРСР, з ініціативи Федеральної служби контррозвідки Російської Федерації на багатосторонньому рівні було організовано Нараду керівників органів безпеки і спеціальних служб держав-учасниць СНД, на базі якого для більш тісної координації спільних зусиль в різних областях, підвищення ефективності інформаційної взаємодії рішенням Ради глав держав Співдружності була створена Рада керівників органів безпеки і спеціальних служб держав-учасниць СНД. До сьогодні відповідно до рішень цієї Ради постійно здійснюється інформаційний обмін з широкого кола питань, розвивається практика проведення узгоджених заходів, поглиблюється взаємна допомога в сфері підготовки кадрів, оснащення оперативних підрозділів спеціальними технічними засобами. Виконуються багатосторонні програми по боротьбі з тероризмом, іншими насильницькими проявами екстремізму, організованою злочинністю. Якщо проаналізувати зазначену співпрацю за останні 10-15 рр., стає зрозумілим, що свої обов'язки виконують всі спецслужби крім РФ, адже, як видно, ФСБ не дуже переймається розшуком осіб, які скоїли злочини, в країнах СНД [10].

Також ФСБ РФ співпрацює з КДБ РБ і в рамках Антитерористичного центру (АТЦ) СНД, який був створений у 2000 р. за рішенням Ради глав держав СНД і працює під загальним керівництвом РКОБ (отже ФСБ). Центр здійснює аналіз інформації, що надходить, удосконалює нормативну правову базу співробітництва, формує спеціалізований банк даних, готує і проводить спільні навчання. Завдяки цьому РФ реалізує всі намічені плани і програми за напрямками взаємодії, а також у вирішенні знову виникаючих завдань. До числа останніх можна віднести проблеми забезпечення безпеки об'єктів паливно-енергетичного комплексу, протидії розповсюдженню зброї масового знищення та засобів її доставки, боротьби з кібертероризмом. При цьому РФ прикладає багато зусиль для розширення своїх можливостей в рамках РКОБ та постійно надає пропозиції щодо гармонізації національних законодавств держав-учасниць СНД. Без вирішення цього завдання Росії складно усунути правові перешкоди, які ускладнюють практичну реалізацію досягнутих домовленостей. Разом з тим політичні реалії та оперативна обстановка, важливі в першу чергу для Росії, викликали необхідність задіяти потенціал спеціальних служб та інших правоохоронних органів в системі колективної безпеки, створеної в рамках Організації Договору про колективну безпеку (Вірменія, Білорусь, Казахстан, Киргизія, Росія, Таджикистан і Узбекистан). Відповідно до задуму РОКБ, у форматі «сімки» розроблено механізм своєчасного реагування на зміни оперативної обстановки в межах відповідальності ОДКБ, в тому числі можливість створення колективних антитерористичних

сил із спеціальних підрозділів по боротьбі з тероризмом, а також формування ефективної системи оперативного обміну інформацією між компетентними органами держав-членів ОДКБ [11].

Безумовно РФ не обмежується впливом на спецслужби Білорусії лише РКОБ, АТЦ та іншими організаціями. На даний час активно використовується така форма співпраці, як проведення спільних засідань колегій КДБ Білорусії і керівництва ФСБ Росії. В ході їх проведення обговорюються актуальні напрямки та проблематика двостороннього співробітництва, виробляються шляхи підвищення ефективності взаємодії органів безпеки і спецслужб, а також плануються конкретні спільні оперативні заходи щодо забезпечення безпеки держав. Останнім часом між РФ та РБ активізувався обмін «чутливою» інформацією, розвивається прикордонне співробітництво, спрямоване на спільне вироблення і реалізацію практичних заходів, що забезпечують підвищення надійності захисту та охорони Державного кордону і зміцнення його режиму. Тісне співробітництво між цими державами стало можливим через присутність на території РБ російських прикордонних формувань, яке здійснюється у форматі прикордонного співробітництва в рамках Ради командувачів Прикордонними військами і Ради з прикордонних питань держав – членів Євразійського економічного співтовариства. Зі слів колишнього керівника ФСБ Бортнікова О.В., найефективніше діє Прикордонний комітет Союзу держав Росії і Білорусії. Поряд з переліченим слід також зазначити, що на території РБ офіційно знаходяться представники ФСБ, а представників КДБ РБ на території РФ чомусь немає. Керівництво ФСБ РФ відкрито заявляє, що вказані заходи (розміщення офіційних представників на території Білорусії) дозволяють організовувати міжнародне співробітництво в інтересах забезпечення безпеки Російської Федерації [12].

З огляду на особливості співпраці з ФСБ РФ з КДБ РБ можна виділити перелік основних завдань, які ставляться перед білоруською спецслужбою щодо України. Зокрема, до таких завдань відносяться наступні:

- створення сприятливих умов для ведення розвідки на території України (особливо в прикордонних з РБ районах);
- викриття та попередження на території Білорусії діяльності розвідувальних/контррозвідувальних органів України;
- викриття на території Білорусії джерел «чутливої» інформації, що діють в інтересах українських державних органів;
- отримання білоруською спецслужбою «чутливої» інформації щодо особливостей внутрішньополітичної обстановки та контррозвідувального режиму на території України, сил і засобів, позицій, планів застосування частин та підрозділів силових структур нашої держави (у т.ч. в районі проведення ООС);
- встановлення фактів участі громадян Білорусії в ООС на боці українських військових формувань;
- з'ясування реальних настроїв населення України по відношенню до Білорусії, оцінка загроз Республіці від діяльності українських націоналістичних рухів.

Звичайно, що для виконання зазначених завдань керівництво Білорусії залучає всі наявні в державі сили та засоби. Проте, у нашому випадку доцільно виділити ті основні напрями діяльності КДБ РБ, які реалізуються в рамках виконання спецслужбою розвідувальних/контррозвідувальних завдань щодо громадян України та білоруської опозиції, зокрема:

- поширення серед місцевого населення Білорусії пропаганди з використанням теле-, радіо- та друкованих засобів щодо необхідності повідомляти КДБ про опозиційно (в т.ч. проукраїнські) налаштованих громадян Республіки;
- залучення до співробітництва громадян Білорусії, які відвідують територію України. Зокрема цим громадянам білоруська спецслужба відпрацьовує завдання щодо зйомки на відеореєстратор або смартфон місць розташування українських військових частин, підрозділів прикордонної служби, поліції, загальної обстановки в містах та селищах;
- використання постійно перетинаючих з Україною державний кордон РБ водіїв автобусів, фур, іншого автотранспорту, для виявлення громадян Білорусії, які мають контакти з представниками силових структур України. Окремо білоруським прикордонникам ставиться завдання доповідати про будь-які позаштатні ситуації на кордоні з Україною, зокрема провіз заборонених речей, перевищення норм, прострочені документи та ін.;
- проведення розвідувальних заходів поблизу державного кордону РБ з Україною з використанням елементів приховування діяльності білоруської спецслужби від сторонніх осіб. Особливо мова йде про ті заходи, що проводяться спільно з представниками ФСБ РФ;

- створення надійної мережі інформаторів білоруської спецслужби на території України, зокрема в прикордонних районах Чернігівської області;
- постійне здійснення білоруською спецслужбою спроб проникнути до структур силових відомств України тощо.

З огляду на проведений аналіз сучасної політичної обстановки в РБ, з урахуванням особливостей діяльності спеціальних служб Білорусії за останні роки, зокрема протягом того часу, коли РФ веде гібридну війну проти України, можна визначити основні чинники, що деструктивно впливають на безпеку суб'єктів конкурентної розвідки, які виконують завдання нашої держави на території РБ (за умов впливу ФСБ РФ на діяльність КДБ РБ).

По-перше, КДБ РБ з початком ведення РФ гібридної війни проти України суттєво збільшив рівень своєї зацікавленості до внутрішньополітичних процесів в нашій країні. Звісно, це відбувається не без участі ФСБ РФ. До такого висновку наштовхують не тільки наведені вище матеріали щодо особливостей співпраці російських та білоруських спецслужб, але й інші звернення в незалежних ЗМІ безпосередніх свідків або учасників тих резонансних подій, що відбувалися не тільки на території Білорусі, але й за її межами.

По-друге, як вже було доведено раніше, РФ та Білорусь де-юре і де-факто є союзними державами, тому вони звичайно мають координувати свою діяльність в усіх напрямках, в тому числі у секторі безпеки і оборони. Доведено, що О. Лукашенко в цьому процесі не є самостійною фігурою, а повністю залежить від політики Кремля. Також доведено, що ФСБ РФ тісно співпрацює з КДБ РБ, зокрема зазначені спецслужби планують і проводять спільні операції як усередині країни, так і за її межами. Викладені матеріали вказують на серйозні наміри Кремля щодо повного контролю і корегування зовнішньої та внутрішньої політики Білорусі, постійного впливу на діяльність білоруських силових структур.

По-третє, контррозвідувальний режим в Білорусі аналогічний російському, а отже досить жорсткий. Але слід враховувати й те, що на сьогоднішній день Комітет держбезпеки Республіки за рекомендацією ФСБ РФ докладає особових зусиль у проведенні заходів з виявлення на території Білорусі джерел «чутливої» інформації серед представників іноземних державних установ. Отже фактично конкурентна розвідка, що діє на території РБ, вимушена займатися професійною діяльністю в країні з, так би мовити, «подвійним» контррозвідувальним режимом. Тому суб'єктам конкурентної розвідки під час планування, підготовки та проведення фахових заходів потрібно враховувати всі ризики та небезпеки цього режиму. Особливо це стосується тих суб'єктів, які раніше залишили свій «слід» в інформаційному просторі, зокрема виказували своє незадоволення щодо подій в Білорусі або агресивного характеру політики Росії стосовно інших країн. Також небезпечними залишаються поїздки в РБ тих осіб, які мали будь-які зв'язки з білоруським опозиційним рухом або брали участь на боці України у бойових діях в районі проведення ООС (АТО).

По-четверте, на території України безумовно існують приховані структури російських та білоруських спецслужб, завдання яких – детально відстежувати осіб, які активно протистоять агресії РФ проти України або є опозицією сучасному режиму в РБ. Так, в РФ існує спеціальна база даних на певних осіб, яка аналогічна базі українського сайту «Миротворець». За участю КДБ РБ ця база постійно поповнюється новою інформацією, що надходить з різних відкритих та закритих джерел, і використовується російськими та білоруськими спецслужбами для проведення провокацій щодо активних громадян України, Білорусі або Росії. Зокрема мова йде про викрадення активістів або виманювання їх з території іншої держави із подальшим затриманням та звинуваченням у терористичній діяльності. Для поповнення цієї бази використовуються: мережа інформаторів на території України, різного роду соціальні проекти (т.зв. допомога УБД), публікації у відкритих ЗМІ, листування в соціальних мережах тощо. З аналітичних досліджень стало відомо, що в зазначеній базі даних також міститься інформація щодо українських військовослужбовців, які брали участь в ООС(АТО) та отримали посвідчення учасників бойових дій (УБД), а також російських та білоруських опозиціонерів, які перебувають на території інших країн. Отже, для КДБ РБ та ФСБ РФ стає найбільш цікавою певна категорія осіб, поїздка яких в Білорусь виглядає найбільш небезпечною. Зокрема до цієї категорії можна віднести тих представників державних інституцій та мас-медіа, які хоча б раз виказували свою негативну позицію щодо існуючих в Білорусі та в РФ режимів або відкрито засуджували політику Кремля щодо України тощо.

У п'ятих, не слід забувати про спільні російсько-білоруські військові навчання, які щорічно проводяться на території Білорусі, після яких Росія кожен раз залишає на території Республіки частину (хоч і невелику) свого озброєння та військового контингенту, що також відбувається за участю та під контролем ФСБ РФ.

Звичайно Україна зацікавлена в підтримці добросусідських і взаємовигідних торгово-економічних відносин з Білорусією, однак суб'єктам конкурентної розвідки завжди потрібно пам'ятати, що ця країна та її керівництво знаходяться під повним контролем Москви. Тому багато речей, що загрожують Україні з боку РФ, мають місце і у взаємовідносинах нашої держави з Білорусією. Отже визначені чинники щодо особливостей діяльності білоруських спецслужб на шкоду інтересам України, що супроводжується повним контролем з боку ФСБ РФ, дали можливість авторам цієї статті запропонувати *основні практичні рекомендації співробітникам конкурентної розвідки щодо дотримання певних заходів безпеки під час виконання фахової діяльності на території РБ в умовах загострення політичної ситуації в цій країні*. Зокрема суб'єкти конкурентної розвідки під час підготовки та проведення зазначених заходів повинні постійно враховувати наступні чинники:

1. *Етно-психологічні особливості населення Білорусі*. Тільки на перший погляд може здатися, що білоруси схожі на росіян. Але це не так. Дехто вважає, що білоруси більш схожі на українців, але це також оманливе судження. Для розв'язання цього питання достатньо звернутися до результатів проведених досліджень щодо специфіки білоруського етносу.

Так, у 2005-2010 роках в Інституті генетики і цитології Національної академії наук Білорусі було проведено дослідження генофонду білорусів за даними про три типи генетичних маркерів – аутосомних, мітохондріальних і Y-хромосоми. Виявилося, що білоруси на генетичному рівні більше схожі на поляків та сербів. В цілому, генофонд білорусів можна охарактеризувати як європейський, але фактично він ближче до зв'язків з народами Південної Європи, ніж Східної. Частково білоруси схожі з жителями Чернігівщини (Україна), Смоленщини, Брянщини (Росія) і так званої Нової Мазовії (північно-східні регіони Польщі). Білоруси зневажливо ставляться до всіх відомих серед пересічних громадян понять «халяви» та «легкого» заробітку. Більшість білорусів впевнені, щоб щось заробити, потрібно володіти в першу чергу працьовитістю, а не зв'язками, знайомствами або удачею. У своїй більшості білоруси не вірять, що можна стати мільйонером у легкий спосіб. Також білоруси на генетичному рівні не переносять корупцію і порушення законів. Не варто дивуватися, якщо білорус на митниці «здасть» росіянина, який намагається непомітно для її співробітників незаконно провести в країну 10 літрів горілки або п'ять блоків цигарок. Траплялися непоодинокі випадки, коли білорус давав комусь хабар, після чого добровільно йшов розповідати про це в прокуратуру або писати заяву в поліцію. Для більшості білорусів корупціонери вважаються злочинцями гірше, ніж убивці. Зазвичай у Білорусії органічно не переносять сміття і розруху. Вулиці в країні намагаються підтримувати постійно чистими не тільки тому, що такий «порядок» навів О. Лукашенко. Основна причина цьому – за кинутий на тротуар недопалок можна в будь-який момент отримати ляпас від того, хто стоїть поруч. Завалене сміттям подвір'я і застарілий паркан в білоруському селі – рідкість, яка трапляється хіба що тільки у німеччинських пенсіонерів. Якщо у дворі житлового будинку в Мінську багато снігу, люди домовляються, беруть в один і той же день та час увечері лопати і всі разом розчищають паркувальний простір від снігу. Якщо хтось зранку попередньо розчистив місце для паркування свого автомобіля, він може бути впевнений, що ввечері його ніхто не займе. У білорусів не прийнято демонструвати свої статки. У Мінську майже ніхто не їздить на «Феррарі» або «Бентлі», хоча у певної кількості білоруських бізнесменів такі можливості є. Бізнесмени в Білорусі не стають фігурантами ганебних історій про негідну поведінку на західних курортах або потрапляння у ДТП. Нарешті, в Білорусії ніхто ніколи не скаже навіть близькому родичу правду про те, скільки він заробляє насправді. Скромність – відмінна риса цієї нації. В повсякденних розмовах білоруси на запитання, як йдуть у них справи, в основному відповідають, що їх справи йдуть «більш-менш», «так собі» або «ніяк». А ще білоруси дуже економні. Вони рідко готові переплачувати за таксі, сервіс, гарне обслуговування, зручність тощо. В Білорусі рідко купують «красиві» номери на авто, рідко селяться в готелях VIP-класу, а також рідко замовляють на кшталт устрицям страви в ресторанах [13].

Однією з головних рис цієї нації є те, що у більшості її жителів майже не має справжніх друзів друзів. Дружити так, щоб віддавати один одному «останню сорочку», в цій країні не прийнято. Білоруси хитріше і частіше дружать заради вигод і різних «бонусів». Не варто забувати і про те, що білоруси, як правило, більш жадібні, ніж росіяни. В Білорусі ніхто не буде просто так допомагати на безоплатній основі, зокрема пригощати один одного або давати в користування свій автомобіль навіть близькій людині. Білоруси негативно ставляться до того, що хтось відкрито при них порушує правила, зокрема будь то спроба пролізти без черги в кабінет чиновника, порушити ПДР або спробувати «по дружбі» провести тендер. Країна живе за певним визнаним народом статутом [14].

У праці, на відміну від росіян, білоруси старанні, але зазвичай не звикли проявляти ініціативу. Білорус – відмінний фахівець або менеджер середньої ланки, але частіше за все брати на себе більшу відповідальність він не буде. Цікавою для суб'єктів конкурентної розвідки є динаміка відповідей білорусів на тривіальне запитання: «Назвіть п'ять країн, які, на Вашу думку, ставляться до Білорусі найбільш дружно, і п'ять країн, які до неї відносяться до найбільш недружно» (данні за 2016 рік) (таблиця 1).

Таблиця 1

Ставлення громадян Білорусі до провідних країн світу

<i>Держава</i>	<i>Дружні держави, %</i>	<i>Недружні держави, %</i>
Росія	61.6	8.7
Китай	48.7	4.6
Казахстан	41.1	4.2
Венесуела	39.6	4.2
Азербайджан	16.3	4.1
Італія	16.3	4.9
Туркменістан	14.3	3.5
Україна	15.7	10.1
Вірменія	9.2	3.9
Польща	16.6	11.4
Болгарія	9.0	4.2
Куба	8.9	4.6
Киргизстан	7.2	3.8
Узбекистан	5.5	2.4
Молдова	6.4	4.1
Ізраїль	9.0	7.0
Грузія	7.6	5.8
Румунія	4.8	3.7
Чехія	4.6	4.0
Сербія	3.1	3.7
Японія	3.6	4.2
Швеція	4.3	5.0
Словаччина	3.3	4.2
Латвія	6.0	8.8
Естонія	1.5	6.0
Литва	10.6	15.6
Північна Корея	2.0	8.8
Франція	2.7	9.7
Туреччина	3.5	10.5
Іран	4.2	11.5
Великобританія	5.6	16.4
Німеччина	8.9	23.7
США	4.2	52.4

Як видно з таблиці, громадяни Білорусі відносяться більш сприятливо навіть до громадян Польщі, аніж до українців. Отже під час проведення суб'єктами конкурентної розвідки фахової діяльності на території РБ необхідно враховувати вказані показники. Можливо суб'єктам конкурентної розвідки варто приховувати свою діяльність від громадян РБ, зокрема співпрацювати з ними як представники російських, китайських, казахських, азербайджанських або навіть венесуельських компаній, але ніяк не виступати в ролі представників українських організацій.

2. *Особливості співпраці з т.зв. «ініціативниками» із числа пересічних громадян Білорусі.* Важливий аспект, який повинна враховувати конкурентна розвідка в ході виконання фахової діяльності на території Білорусі, це робота з тими громадянами Республіки, які всіляко ініціативно намагаються надати будь-яку допомогу представникам різних українських державних установ або громадських організацій, що акредитовані і функціонують на території РБ. Як свідчить багаторічний огляд ЗМІ, переважна більшість громадян Білорусі, які виявляють такі бажання, в жодному разі не надаватимуть допомоги, якщо це загрожуватиме інтересам власної країни. Навіть, якщо таке й трапляється, існує дуже висока вірогідність, що ці громадяни співпрацюють з КДБ РБ або іншою білоруською спецслужбою. Питання полягає у тому, що білоруси майже не схильні до зради. Але конкурентна розвідка повинна враховувати можливість використовувати в своїх інтересах тих громадян РБ, які негативно ставляться до імперської політики Кремля. Мова йде виключно про їх використання на шкоду інтересам Федерації, що анітрохи не буде зачіпати інтересів Білорусі.

3. *Особливості використання волонтерських організацій.* Окремим є питання щодо особливостей використання суб'єктами конкурентної розвідки волонтерських організацій для пошуку джерел «чутливої» інформації. Зазвичай подібні організації вже здавна існують на території України і використовуються білоруськими та російськими спецслужбами на шкоду нашим національним інтересам. Слід зауважити, що такі організації створюються під гаслом т.зв. допомоги «братському народу» і зазвичай вони не афішують про свою діяльність. Щоб зрозуміти, в інтересах якої структури працює така організація, треба ретельно проаналізувати розмір її допомоги та цільову аудиторію. Як приклад, волонтерські організації Білорусі, що діяли на території України протягом 2015-2017 років, зосереджували свою увагу не на роботі із постраждалими внаслідок агресії РФ незахищеними верствами населення України, а на співпраці із діючими військовими частинами ЗС України та українськими громадськими організаціями, що перебували в районі проведення ООС (АТО).

4. *Особливості діяльності релігійних організацій Білорусі на території України.* Протягом останніх трьох років на території України, а особливо в її прикордонних з Білорусією регіонах, значно активізувався релігійний рух білоруської спрямованості. Насамперед це стосується намагань створення білоруської автокефальної церкви на території Чернігівської та Житомирської областей. Створення вказаних релігійних автономій здійснюється під загальними лозунгами «об'єднання білоруських співвітчизників». Якщо дослідити це питання глибше, то виявляється, що новостворені церкви в основному відвідують проросійсько налаштовані громадяни України. Вся діяльність білоруських священників, які до речі безперешкодно відвідують територію нашої держави, зводиться до звичайної кремлівської пропаганди та пошуку лояльних до «русского мира» осіб серед громадян України. Можна без помилок здогадатися, де в Білорусі накопичуються установчі дані на таких осіб.

Успішність діяльності зазначених релігійних організацій полягає в тому, що вони відкривають свої церкви в тих селах і районах, де українське духовенство не спромоглося це зробити протягом 30 років незалежності. Таким чином не виключено, що КДБ РБ заповнює через білоруських священників «духовний простір України» з певною ідеологічною метою – формування і розповсюдження на території нашої держави ідеї «русского мира». Як результат, за останні роки лише в Чернігівській області було виявлено декілька спроб з боку спецслужб Білорусі впровадити в українські державні органи та недержавні організації провокаторів, і всі вони здійснювались через білоруські релігійні організації [15].

5. *Особливості контролю за громадянами України, які відвідують РБ.* Зазвичай суб'єкти конкурентної розвідки у своїй професійній діяльності використовують у своїх інтересах можливості тих громадян України, які періодично офіційно відвідують територію Білорусі. До категорії таких громадян можна віднести осіб, які відвідують своїх родичів, приїждять на запрошення державних або громадських організацій, у комерційних справах, для участі у міжнародних заходах, в інших офіційних та приватних справах тощо. З огляду на зазначені особливості, суб'єкти конкурентної розвідки під час планування та здійснення фахових заходів повинні постійно враховувати ті обставини, що КДБ РБ за аналогом (або під керівництвом) ФСБ РФ має певний алгоритм дій щодо вказаної вище категорії громадян. За аналізом відкритих джерел інформації було з'ясовано, що КДБ РБ, так само як і ФСБ РФ, ставить на особливий контроль тих громадян України, які відвідують Білорусь у різних справах. У той же час спецслужби РБ контролюють тих білорусів, які періодично відвідують Україну. Вказаний контроль полягає в ідентифікації осіб, що в'їжджають, визначенні мети візиту, терміну перебування, номерів мобільних телефонів, характеру родинних зв'язків, приналежності цих громадян та їх родичів до силових структур України, а також наявності у них допуску до державної таємниці. З метою недопущення розголошення «чутливої» інформації, особливий контроль КДБ РБ здійснює за тими

громадянами Білорусі, які мають допуск до такої інформації і у той же час вони періодично приймають родичів або знайомих з України. Зокрема на таких громадян білоруська спецслужба здійснює превентивні заходи впливу. Як приклад: громадянин України (установчі дані з етичних причин не розголошуються) протягом останніх 20 років відвідував родичів і знайомих на території РФ та Білорусі і при цьому не мав жодних перешкод і проблем при перетині кордону. Але, у 2016 р., коли гібридна війна РФ проти України набула гострої фази, всіх його близьких родичів, які проживають на території РФ та РБ, почергово відвідали співробітники ФСБ РФ та КДБ РБ відповідно з метою отримання письмової згоди від них про нерозголошення українським родичам жодних відомостей, витік яких може нанести шкоду державі (РБ або РФ).

6. *Особливості використання суб'єктами конкурентної розвідки громадян Білорусі, які виявили бажання приймати на боці України участь в бойових діях.* Особливою для можливого використання в якості джерел інформації є категорія громадян Білорусі з числа колишніх військовослужбовців ЗС РБ, які виказали бажання прийняти участь в ООС у якості добровольців у складі ЗС або МВС України. Конкурентна розвідка повинна враховувати те, що з набуттям гострої фази україно-російського конфлікту вказана категорія осіб зазвичай починає активізуватися. Зокрема, за порівняльним аналізом відкритих джерел інформації стає очевидним, що якщо на кінець 2014 р. або початок 2015 р. зазначена категорія осіб мала за мету дійсно допомагати Україні у збройному протистоянні з РФ, то зараз їх цікавить дещо інше. Так, на сьогодні наша країна зіткнулася з проблемою т.зв. «білоруських добровольців», які здебільшого переслідують власні цілі. Насамперед вони намагаються заручитися підтримкою з боку силових відомств України з метою погодити питання щодо створення з числа білоруських біженців і легалізації на території нашої держави свого національного військового підрозділу, отримати законне право користуватися зброєю, оформити офіційний статус тощо. Мова йде про те, що цих «добровольців» конкурентна розвідка може використовувати лише для отримання інформації щодо планів і намірів керівників місцевих адміністрацій квазідержавних утворень та незаконних збройних формувань, які перебувають на тимчасово окупованих територіях (ТОТ) України. Але, якщо питання будуть стосуватися щодо особливостей присутності на цих територіях представників силових структур РФ або на території Білорусі, планів застосування ЗС РБ або білоруських спецслужб на шкоду інтересам України тощо, подібні пропозиції будуть відверто саботуються цими «добровольцями». Не вивченим залишається питання щодо джерела фінансування вказаної категорії громадян РБ. Зокрема, за окремими журналістськими припущеннями, це джерело може знаходитися на території Литовської Республіки.

Висновки. Аналіз сучасних політичних подій в Білорусі свідчить, що ця країна останнім часом набирає стійких ознак не тільки авторитарної держави, але й тоталітарної. В країні з таким політичним режимом небажані цінності і цільові орієнтації придушуються силовими методами однією людиною, яка перебуває при владі. Хоча з формальної точки зору Білорусь є президентсько-парламентською республікою, проте аналіз співвідношення ступенів впливу різних гілок влади на політичне життя країни свідчить про інше. Зокрема на сьогодні в цій країні реально діє нічим необмежена суперпрезидентська система правління, яка є основою для утвердження режиму одноосібної влади президента О. Лукашенка. Прийшовши до влади як класичний популістський політик, О. Лукашенко на сьогодні спирається насамперед на державно-поліцейський апарат, що дає йому можливість широко застосовувати політику репресій не лише щодо своїх політичних опонентів, а й широких верств населення. З огляду на це, сучасний політичний режим в Білорусі можна впевнено назвати авторитарно-популістським, що цілком підтверджується останніми подіями як на території Білорусі, так за її межами. При цьому характер цих подій вказує на їх прямиий зв'язок з діяльністю білоруських спецслужб та російських спецслужб, зокрема КДБ РБ та ФСБ РФ. При цьому постійно набирає обертів бажання Кремля контролювати політичну ситуацію не тільки в Білорусії, але й в Україні.

За всіма зовнішніми ознаками можна стверджувати, що на сьогодні вже відбулась інтеграція збройних сил Білорусі в т.зв. регіональне білорусько-російське угруповання військ. Співпраця КДБ РБ та ФСБ РФ на законодавчому рівні отримала підтримку і набула широких масштабів у напрямі щодо виявлення спецслужбами будь-яких загроз своїм національним інтересам, інформування спецслужбами цих країн про виявлені загрози своїх президентів, глав уряду, органів державної влади, а також нейтралізації зазначених загроз будь-якими силами і засобами, навіть поза межами своєї компетенції. Безперечно, таке співробітництво між силовими структурами Білорусії та Росії в умовах ведення гібридної війни РФ проти України представляє серйозну загрозу національній безпеці нашої країни.

Перспективи подальших досліджень. Деталізувати процес підготовки суб'єктів конкурентної розвідки до виконання державних завдань на території сусідньої держави за умов загострення відносин між країнами.

Бібліографічний список:

1. Хорошилов О. М. Історія політико-правових навчань, монографія / Під ред. О.М. Хорошилова. М.: ЮНІТИ, 2001. 344 с.
2. Кретов Б. І. Сучасні західні концепції лідерства. *Соціально-гуманітарні знання*, 2000, № 3. С. 73-79.
3. Білорусь – маловідомі сусіди. *Український кризовий медіа центр*. URL: <https://uacrisis.org/uk/bilorus-malovidomi-susidy> (2021, серпень, 02).
4. Баранов Н. Популизм как фактор политической экстраординарности (на примере республики Беларусь) / Н. Баранов // Экстраординарность, случайность и протест в политике: тематическое и методологическое поле сравнительных исследований. *Сборник научных трудов*. Краснодар : Кубанский государственный университет, 2011. С. 84–92.
5. Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996г. и 17 октября 2004г.) // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь (Эталонный банк данных правовой информации Республики Беларусь). URL: <http://www.pravo.by/webnpa/text.asp?RN=V19402875> (2021, серпень, 03).
6. Шипунов Г. В. Авторитарный режим у Білорусі: історія становлення. Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, *Політологія*, 2014. № 9 (113). С. 93–99.
7. Ровдо В. Специфика и эволюция политического режима Республики Беларусь / В. Ровдо // Hokkaido University. Acta Slavica Iaponica. T. 21. С. 144–180.
8. Протести в Білорусії (з 2020). Вікіпедія. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Протести_в_Білорусії (2021, серпень, 05).
9. Белорусские силовики “по полочкам”: сколько стволлов у Лукашенко. URL: <https://www.mk.ru/politics/2020/08/08/beloruskie-siloviki-po-polochkam-skolko-stvollov-u-lukashenko.html> (2021, август, 07).
10. Рішення про Раду керівників органів безпеки й спеціальних служб держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_g94#Text (2021, серпень, 09).
11. Антитеррористический центр СНГ. Википедия. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Антитеррористический_центр_СНГ#:~:text=Антитеррористический%20Центр%20государств%20-%20участников%20Содружества,Содружества%20Независимых%20Государств%20в%20области (2021, серпень, 11).
12. Международное сотрудничество: Федеральная Служба безопасности России. URL: <http://www.fsb.ru/fsb/international.htm> (2021, август, 14).
13. Вадим Веренич. Анализ аутосомного генофонда белорусов. URL: www.academia.edu/7218 (2021, август, 16).
14. Внешняя политика Белоруссии. Википедия. URL: https://ru.m.wikipedia.org/wiki/Внешняя_политика_Белоруссии (2021, август, 19).
15. Пайда Ю. Ю. Особливості правового регулювання релігійних відносин у Білорусі та Молдові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2017. № 29, том 1. С. 39–42.

References:

1. Khoroshylov O. M. Istoriia polityko-pravovykh navchan, monohrafiia / Pid red. O.M. Khoroshylova. M.: YuNYTY, 2001. 344 s.
2. Kretov B. I. Suchasni zakhidni kontseptsii liderstva. Sotsialno-humanitarni znannia, 2000, № 3. S. 73-79.
3. Bilorus – malovidomi susidy. *Ukrainskyi kryzovyi media tsentr*. URL: <https://uacrisis.org/uk/bilorus-malovidomi-susidy> (accessed on: 02/08/2021).
4. Baranov N. Populizm kak faktor politicheskoy ekstraordinarnosti (na primere respubliki Belarus) / N. Baranov // Ekstraordinarnost. sluchaynost i protest v politike: tematicheskoye i metodologicheskoye pole sravnitelnykh issledovaniy. Sbornik nauchnykh trudov. Krasnodar : Kubanskiy gosudarstvennyy universitet. 2011. S. 84–92.
5. Konstitutsiya Respubliki Belarus 1994 goda (s izmeneniyami i dopolneniyami, prinyatymi na respublikanskikh referendumakh 24 noyabrya 1996g. i 17 oktyabrya 2004g.) // Natsionalnyy pravovoy Internet-portal Respubliki Belarus (Etalonnyy bank dannykh pravovoy informatsii Respubliki Belarus). URL: <http://www.pravo.by/webnpa/text.asp?RN=V19402875> (accessed on: 03/08/2021).
6. Shypunov H. V. Avtorytarniy rezhym u Bilorusi: istoriia stanovleniia. Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, m. Lviv, Politolohiia, 2014. № 9 (113). S. 93–99.
7. Rovdo V. Spetsifika i evolyutsiya politicheskogo rezhima Respubliki Belarus / V. Rovdo // Hokkaido University. Acta Slavica Iaponica. T. 21. S. 144–180.
8. Protesty v Bilorusii (z 2020). Vikipediia. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Протести_в_Білорусії (accessed on: 05/08/2021).
9. Belorusskiye siloviki “po polochkam”: skolko stvolov u Lukashenko. URL: <https://www.mk.ru/politics/2020/08/08/beloruskie-siloviki-po-polochkam-skolko-stvolov-u-lukashenko.html> (accessed on: 07/08/2021).
10. Rishennia pro Radu kerivnykiv orhaniv bezpeky y spetsialnykh sluzhb derzhav-uchasnyts Spivdruzhnosti Nezaleznykh Derzhav. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_g94#Text (accessed on: 09/08/2021).
11. Antiterroristicheskiy tsentr SNG. Vikipediya. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Антитеррористический_центр_СНГ#:~:text=Антитеррористический%20Центр%20государств%20-%20участников%20Содружества,Содружества%20Независимых%20Государств%20в%20области (accessed on: 11/08/2021).

12. Mezhdunarodnoye sotrudnichestvo: Federalnaya Sluzhba bezopasnosti Rossii. URL: <http://www.fsb.ru/fsb/international.htm> (accessed on: 14/08/2021).

13. Vadim Verenich. Analiz autosomnogo genofonda belorusov. URL: www.academia.edu/7218 (accessed on: 16/08/2021).

14. Vneshnyaya politika Belorussii. Vikipediya. URL: <https://ru.m.wikipedia.org/wiki> (accessed on: 19/08/2021).

15. Paida Yu. Yu. Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання relihiinykh vidnosyn u Bilorusi ta Moldovi. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Yurysprudentsiia. 2017. № 29, tom 1. S. 39–42.

Biloshytskyi V. I., Hunin V. E., Smolianiuk V. F. Features of ensuring the security of subjects of competitive intelligence in the context of an aggravation of information and psychological confrontation

In the course of the research carried out by the authors of the article, it was determined that Belarus has recently been intensively acquiring new stable signs of not only a totalitarian state, but also an authoritarian one. In a state with such a political regime, undesirable values and target orientations are suppressed by political methods by one person in power. The recent metamorphoses of the components of the political system in the Republic of Belarus and their possible consequences are explained by the authors as follows.

From a formal point of view, Belarus is a presidential-parliamentary republic. However, an analysis of the degree of influence of different branches of power on political life in the Republic indicates a different situation. In particular, today an unlimited super-presidential system of government is actually operating in this country, which is the basis for the assertion of the sole power of President A. Lukashenko. So, having come to power as a classic, essentially populist politician, A. Lukashenko, at the present time, largely relying on the state-police apparatus, widely uses repressions against his political opponents.

The authors of the article summarize that, taking into account the current political situation in Belarus, the modern political regime in this country can be confidently characterized as authoritarian-populist. This is confirmed by the latest events both on the territory of the Republic and abroad. At the same time, the nature of the events taking place indicates their direct connection with the activities of the Belarusian special services. Namely, the direct influence of the State Security Committee of the Republic of Belarus (KGB RB) on all spheres of activity in the country and the attempts of this special service to control the activities of the Belarusian opposition abroad are traced.

The studies carried out by the authors showed that after the collapse of the Soviet Union, in comparison with other special services of the post-Soviet space, the KGB of the Republic of Belarus avoided radical democratic changes and remained in the form of a small copy of the KGB of the USSR. A feature of this special service and other law enforcement agencies is that today their leaders are appointed directly by the President of the Republic. It is also necessary to take into account the fact that most of these leaders at one time received military education in the Russian Federation.

At the same time, based on the assessment of domestic and Western political scientists of the current political situation in Russia, the authors of the article came to the conclusion that its state is also constantly undergoing destructive changes. Thus, the fact that the leadership of the Russian Federation has recently been sharply raising the question of the need to expand the spheres of influence of the Federal Security Service (FSS) outside the country is alarming. Consequently, the Kremlin's desire to control the political situation in its neighbors, including in Belarus, is constantly increasing.

According to the authors of the article, at the moment, by all external signs, the integration of the armed forces of the Republic of Belarus into the so-called Belarusian-Russian grouping has already taken place. At the same time, cooperation between the KGB RB and the FSS received interstate legislative support and covered almost all spheres of political life in the Republic. Thus, representatives of the FSS of the Russian Federation are officially present in all state bodies of the Republic of Belarus. Thus, given the nature of cooperation between the law enforcement agencies of the Republic of Belarus and the Russian Federation, as well as the hybrid war of Russia against Ukraine, the authors argue reasonably that Belarus poses a certain military threat to our country.

An assessment of the current political situation in the Republic of Belarus and its similarity with the Russian Federation, as well as a deep analysis of the peculiarities of the activities of the special services of this country, made it possible for the authors of the article to develop some practical recommendations in the interests of subjects of competitive intelligence. According to the authors, the recommendations presented suggest that the subjects of competitive intelligence should adhere to certain security measures in the course of their professional activities in the territory of the Republic of Belarus in the context of an aggravated political situation in this country (subject to the influence

of the FSB of the Russian Federation on the activities of the KGB of the Republic of Belarus). The authors assume that the proposed recommendations will increase the efficiency of the performance of important government tasks by the subjects of competitive intelligence.

Keywords: *populism, ideology, political regime of the Republic of Belarus, State Security Committee of the Republic of Belarus, Federal Security Service of the Russian Federation, authoritarianism, democracy, opposition, referendum, competitive intelligence.*